

*Müsafirin
cib kitabı*

Tərcüməçi: Əlixan Musayev

*Redaktorlar: M. Qarayev
F. Səlafi
R. Soltanov*

www.burhan-az.com

www.azerislam.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Ön söz

Həqiqətən şükür və tərif yalnız Allaha məxsusdur! Biz Ona həmd edir, Onu köməyə çağırır, Ondan bağışlanma və bizi doğru yola yönəltməyi diləyirik, nəflərimizin şərindən və pis əməllərimizdən qorunmaq üçün yalnız Ona sığınırıq. Allah kimə hidayət verərsə o, doğru yolda olar, kimi azdırarsa onu doğru yola yönəldən tapılmaz. Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa məbud yoxdur,

Onun şəriki yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qu-lu və elçisidir.

"Ey iman gətirənlər! Allahdan layiqincə qorxun və ancaq müsəlman olduğunuz halda ölün!"¹

"Ey insanlar! Sizi tək bir şəxs-dən xəlq edən, ondan da zövcəsi-ni yaradan və onlardan da bir çox kişi və qadın *törədib yer üzünə* yayan Rəbbinizdən qorxun! Adı ilə bir-birinizdən *cürbəcür şeylər* istədiyiniz Allahdan qorxun və qohumluq əlaqələrini kəsməkdən

¹ Ali İmran, 102.

çəkinin! Həqiqətən, Allah sizə nəzarət edəndir!"¹

"Ey iman gətirənlər! Allahdan qorxun və doğru söz söyləyin! *Əgər belə etsəniz* Allah əməllərinizi islah edər və günahlarınızı bağışlayar. Hər kəs Allaha və Onun elçisinə itaət etsə, böyük bir səadətə nail olar".²

Əziz müsəlman bacı və qardaşlar! Əlinizdə tutduğunuz bu kiçik həcmli və lakin kifayət qədər əhəmiyyətli bir əsər olan "Müsafirin

¹ ən-Nisa, 1.

² əl-Əhzab, 70-71.

cib kitabı” adlı bu kitabçanı tərtib edib başa çatdırdıqdan sonra ona yazdığımız ön sözdə əsərin özəl məziyyətlərindən bəzi xüsusiyyətləri nəzərinizə çatdırmağı özümüzdə borc bildik.

Belə ki, kitabçada bir sıra mötəbər mənbələrdən – İslam və dünya miqyasında tanınmış məxəzlərdən istifadə edilmişdir. İlk növbədə Müqəddəs Quran ayələri və Peyğəmbərimizin (*ona Allahın salavatı və salamı olsun*) dünya şöhrətli İslam alimlərinin – əl-Buxarinin, Muslimin, Əbu Davudun, İbn Məcənnin, İbn Həcərin, ət-Tirmizinin

və bir sıra görkəmli tarixi şəxsiyyətlərin səhih və sünən adlandırılmış toplularında cəm edilmiş mötəbər hədislərinə istinad edilmişdir. Həmçinin Qurana və əksəriyyətcə onun ayələrini şərh edən Allah Elçisinin (*ona Allahın salavatı və salamı olsun*) hədislərinə əsaslanan alimlərin həmrəy olduqları yekdil fikirləri və gəldikləri nəticələr də kitabçada öz əksini tapmışdır.

Kitabça, müxtəlif səbəblərə görə tez-tez səfərə çıxan qardaşlarımızın xahişi nəzərə alınaraq tərtib edilmişdir. Burada, uzaq və ya yaxın yola çıxmasından asılı olmayaraq,

müsəlmana səfərə aid kifayət qədər zəruri dini-əxlaqi məziyyətli məlumat və biliklər verilir, səfərdə namaz qılınması, oruc tutulması və müsafirliyin digər xüsusiyyətləri ilə əlaqəli başqa bu kimi məsələlər barədə şəriət qaydalarından bəhs edilir.

Əsər ön sözdən, beş bölmədən və son sözdən ibarətdir. Bölmələr hər biri yığcam şəkildə aşağıdakı başlıqları əhatə edir: səfərin lüğəti mənası, səfər qaydaları, səfərdə namaz, səfərdə oruc və başqa.

Göründüyü kimi müsəlman qardaşlarımız bu kitabçadan səfərə

hazırlıq görmə, çıxma və onun gedişi prosesində şəriətə uyğun olan ibadətin özəlliyi haqqında maraqlı məlumatlar əldə edə biləcəklər.

Əzəmət və mütləq Qüdrət sahibi olan Böyük Allahdan bu kiçicik kitabçamızı müsəlman bacı-qardaşlarımız üçün bərəkətli etməsini diləyirəm!

Səfər sözünün mənası

Səfərə çıxmaq, daimi yaşayış yerindən ayrılıb qərib bir yerə yollanmaq deməkdir. Səfər həmçinin aşkar etmək, üzə çıxarmaq mənasını da verir. Bir çox insanların əxlaqı məhz səfərdə olduqları zaman aşkara çıxır. Keçmiş zamanlarda sələflər bir şəxsin digər şəxsi təriflədiyini eşidəndə: "Dediyin adamla səfərə çıxmısanmı? Onunla bir iş görmüsənmimi?"- deyə ondan soruşardılar. O

yox cavabı verdikdə: "Demək, sən onu tanımırsan!"- deyərdilər.

Səfərin hökmü də şəriət hökmlərinin bəzisində olduğu kimi beş qismə bölünür:

– haram sayılan səfər; buna, haram iş görmək üçün səfərə çıxmağı misal çəkmək olar.

– bəyənilməyən səfər; buna kişinin tək-tənha səfərə çıxmağını misal gətirmək olar.

– vacib sayılan səfər; buna həcc ziyarətini yerinə yetirmək üçün səfərə çıxmağı misal göstərmək olar.

- bəyənیلən səfər; buna şəriətə görə bəyənیلən hər hansı bir işi görmək məqsədilə səfərə çıxmağı misal çəkmək olar.
- mübah sayılan səfər; buna işə gəzinti məqsədilə səfərə çıxmağı misal göstərmək olar.

Səfərə çıxma qaydaları

Səfərə çıxan hər kəs aşağıda qeyd edəcəyimiz əməllərə bacardığı qədər riayət etməlidir:

– səfərə çıxan hər bir adam özünə əməlisaleh yoldaş seçməlidir. Peyğəmbər r demişdir: "Yalnız möminlə yoldaşlıq et, yeməyini də yalnız Allahdan qorxan adam yesin!"¹ Yenə Peyğəmbər r demişdir: "Kişi sevdiyi adamlarla yol-

¹ Sünən Əbu Davud.

daşlıq edər!"¹ Başqa hədisdə² o, yaxşı dostla pis dostu, ətir satanla körük basana bənzətmişdir.

– həcc, ümrə və başqa bu kimi ibadətlərlə əlaqəsi olan səfərlərdə Peyğəmbərimizin r: "Əməllər niyyətlərə görədir..." hədisinə əsasən əvvəlcədən niyyət etmək vacibdir.

– səfərə getməzdən əvvəl vəsiyyət yazmaq məsləhət görülür. Peyğəmbər r demişdir: "Vəsiyyəti olan hər hansı bir müsəlma-

¹ Səhih əl-Buxari və Səhih Muslim.

² Səhih əl-Buxari və Səhih Muslim.

na vəsiyyəti yanında olmadıqca iki gecə keçirməsi belə caiz deyildir".¹

– səfərə çıxmazdan əvvəl səfərlə əlaqəli şəriət hökmlərini bilmək lazımdır. Ümumiyyətlə şəriətin qayda-qanunlarını başa düşmək böyük nemətdir. Peyğəmbər r demişdir: "Allah kimə xeyir nə-sib etmək istəsə onu dində fəqih (dini başa düşən alim) edər".²

¹ Səhih əl-Buxari.

² Səhih əl-Buxari.

– müsafirin, ailəsi və yaxınları ilə vidalaşdığı zaman bu duanı etməsi bəyənیلən əməllərdəndir.

((أَسْتَوْدِعُكُمْ اللَّهَ الَّذِي لَا تَضِيعُ وَدَائِعُهُ))

[Əstəvdiukumu-llahəl-ləzi lə tədiu vədaiuhu]

«Sizi (Özünə həvalə edilmiş) əmanətləri itməyən Allaha əmanət edirəm!»¹

– müsafirin cümə axşamı günortadan əvvəl səfərə çıxması bəyənیلən əməllərdəndir. Kəb ibn Malik (r.a) rəvayət edir ki, Pey-

¹ Sünən İbn Macə.

ğəmbər r çox vaxt səfərə cümə axşamı çıxardı.¹

Həm də Peyğəmbər r öz ümməti üçün günortadan əvvəl olan vaxtın bərəkətli olmasını Allahdan diləyərək: "Allahım! Ümmətimin günortadan əvvəl keçirdiyi vaxtı bərəkətli et!"- demişdir.

– evdən çıxarkən bu duanı etmək müstəhəbdir:

((بِسْمِ اللّٰهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ اللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزِلَّ))

¹ Səhih əl-Buxari.

أَوْ أَزَلَّ، أَوْ أَظْلَمَ أَوْ أُظْلِمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ
((عَلَيَّ))

[Bismilləh, təvəkkəltu aləllahi və lə həulə və lə quvvətə illə bil-ləh. Allahummə inni əuzu bikə ən ədillə, əu udallə, əu əzillə, əu uzəllə, əu əzlimə, əu uzləmə, əu əchələ, əu yuchələ aleyyə]

«Allahın adı ilə! Allaha təvəkkül etdim. Qüdrət və güc yalnız Allaha məxsusdur! Allahım! Doğru yoldan azmaqdan və ya azdırılmaqdan, çaşmaqdan və ya çaşdırılmaqdan, zülm etməkdən və ya zülmə məruz qalmaqdan,

وَعَثَاءِ السَّفَرِ، وَكَأَبَةِ الْمُنْظَرِ، وَسُوءِ الْمُتَقَلِّبِ فِي
الْمَالِ وَالْأَهْلِ))

[Allahu Əkbər, Allahu Əkbər,
Allahu Əkbər. Subhanəl-ləzi
səxxara lənə həzə və mə kunnə
ləhu muqrinin. Və innə ilə Rab-
binə ləmunqalibun. Allahummə
innə nəs'əlukə fi səfərinə həzə əl-
birra vət-təqva və minəl aməli
mə tərda. Allahummə həvvin
aleyne səfəranə həzə vətvi annə
bu'dəhu. Allahummə əntəs-sahi-
bu fis-səfəri vəl-xaliyfətu fil-əh-
li. Allahummə inni əuzu bikə
min va'sais-səfəri və kəabətil-

mənzari və suil-munqaləbi fil-
mali vəl-əhl]

"Allah ən Böyükdür, Allah ən Böyükdür, Allah ən Böyükdür. "Bunu (minmək üçün) bizə tabe edən Allah pak və müqəddəsdir. *Yoxsa* bizim ona gücümüz çatmazdı. Şübhəsiz ki, biz Rəbbimizə qayıdacağıq." Allahım! Bu səfərimizdə Səndən yaxşılıq, Allah qorxusu və razı qalacağıın əməl diləyirik. Allahım! Bu səfərimizi bizim üçün rahat et və onun uzaqlığını bizə yaxın et. Allahım! Səfərdə dost və ailəmiz üçün hamı Sənsən. Allahım! Sə-

fərin ağırlığından, məyus edən mənzərədən, malda və ailədə xoşagəlməz dəyişiklikdən Sənə pənah aparıram».¹

– təkbaşına səfərə çıxmaq bəyənilmir. Peyğəmbər r demişdir: "Əgər insanlar təkbaşına səfərə çıxmağın nə qədər təhlükəli olduğunu bilsəydilər, heç bir kimsə gecə vaxtı səfərə çıxmazdı".² Yəni o, demişdir: "Təkbaşına səfərə çıxan kəs şeytandır."³ Həmçinin

¹ Səhih Muslim.

² Səhih əl-Buxari.

³ Yəni, bu adamlar şeytan kimi asilik etmişlər.

iki nəfər də şeytandır. Üç nəfər isə artıq camaat sayılır!"¹

– müsafirlər öz içərilərindən birini özlərinə başçı təyin etməlidirlər. Peyğəmbər r demişdir: "Üç nəfər səfərə çıxdığı zaman özlərindən birini başçı təyin etməlidirlər!"²

– müsafirlər səfərdə olduqları müddətdə bir-birlərindən ayrılmamalıdırlar. Səhabələr səfərdə ikən dəstələrə bölünüb ayrı-ayrı yerlərdə qaldıqda Peyğəmbər r

¹ Sünən Əbu Davud.

² Sünən Əbu Davud.

demişdir: "Sizin dəstələrə bölünüb ayrı-ayrı yerlərdə qalmağınız şeytan əməlindəndir!"¹

– mənzil başına gəlib çatan zaman aşağıdakı duanı oxumaq lazımdır:

((أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ))

[Əuzu bikəlimətilləhit-təmməti min şərri mə xaləq]

«Yaratdıqlarının şərindən Allahın tam kəlmələrinə sığınırım!»²

¹ Sünən Əbu Davud.

² Səhih Muslim.

– yüksəyə qalxanda: "Allahu əkbər!", aşağı enəndə isə: "Subhanəllah!"- demək bəyənیلən əməllərdəndir. Cabir (r.a) rəvayət edir ki, biz səfərdə ikən yüksəyə qalxanda: "Allahu Əkbər", aşağı enəndə isə: "Subhanəllah" deyərdik!¹

– kəndə və yaxud şəhərə daxil olarkən bu duanı oxumaq müstəhəbdir:

((اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَلْنَ، وَرَبَّ
الْأَرْضِينَ السَّبْعِ وَمَا أَقْلَلْنَ، وَرَبَّ الشَّيَاطِينِ وَمَا

¹ Fəthul-Bari, İbn Həcər.

أَضَلَّلْنَا، وَرَبَّ الرِّيَّاحِ وَمَا ذَرَيْنَا. أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ
الْقَرْيَةِ وَخَيْرَ أَهْلِهَا، وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ
شَرِّهَا، وَشَرِّ أَهْلِهَا، وَشَرِّ مَا فِيهَا))

[Allahummə Rabbəs-səməvə-
tis-səb'i və mə əzləlnə, və Rab-
bəl-əradınəs-səb'i və mə əqləlnə,
və Rabbəş-şəyatıyni və mə əd-
ləlnə, və Rabbər-riyəhi və mə zə-
raynə. Əs'əlukə xayra həzihil-
qaryəti və xayra əhlihə, və xayra
mə fihə, və əuzu bikə min şər-
rihə, və şərri əhlihə, və şərri mə
fiyhə]

«Allahım! Yeddi qat səmanın
və kölgələndirdiklərinin Rəbbi!

Yeddi qat yerin və daşdıqlarının Rəbbi! Şeytanların və azdırdıqlarının Rəbbi! Küləklərin və sovurub apardıqlarının Rəbbi! Səndən bu kəndin xeyrini, onun əhalisinin xeyrini və orada olanların xeyrini diləyirəm! Onun şərin-dən, onun əhalisinin şərin-dən və orada olanların şərin-dən Sənə sığınırım!»¹

– səfərdə ikən çoxlu dua etmək. Çünki müsafirin duası qəbul olunan dualardandır. Peyğəmbər r demişdir: "Üç sinif insan var ki,

¹ Müstədrək əl-Hakim.

onların dualarının qəbul olunmasına şəkk yoxdur: məzlumun duası; müsafirin duası; valideynin övladı üçün etdiyi dua!"¹

– müsafirin səhərə yaxın etdiyi dua:

((سَمِعَ سَامِعٌ بِحَمْدِ اللَّهِ، وَحُسْنِ بَلَاءِهِ عَلَيْنَا رَبَّنَا
صَاحِبِنَا، وَأَفْضَلِ عَلَيْنَا عَائِذًا بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ))

[Səmmə'a (səmmi'a) samiun bi-həmdilləhi, və husni bəlaihi aley-nə. Rabbənə sahibnə və afdıl aley-nə aizən billəhi minən-nər]

¹ Sünən Əbu Davud.

«Bizə gözəl nemət bəxş etdiyinə görə Allaha etdiyimiz həmdə eşidən eşitdi [və ya eşitdirdi]. Oddan Allaha sığınaraq *deyirəm*: Ey Rəbbimiz! Bizə yoldaş ol (bizi qoru) və bizə mərhəmət et!»¹
– xüsusən həcc ziyarətində günah işlərdən çəkinmək lazımdır: Uca Allah buyurur:

¹ Səhih Muslim; Hədisdəki «eşidən eşitdi», yəni «Allahın *bizə verdiyi* nemətlərinə və lütfünə görə Ona etdiyimiz həmdə şahid olan şahid oldu». «Eşidən eşitdirdi» sözünün mənası da odur ki, «Mənim bu sözlərimi eşidən, onları başqalarına çatdırdı və o da eyni ilə həmin sözləri dedi».

عَلَىٰ خَيْرٍ مِّنْ عَمَلِكُمْ يَوْمَئِذٍ ۚ

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْيَوْمَ عَمَلِكُمْ يَوْمَئِذٍ ۚ

عَلَىٰ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۚ

مَعْلُومٌ لِّمَنْ يَشَاءُ ۚ

» (17) غَيْرِ مَعْلُومٍ ۚ

"Həcc ziyarəti məlum olan aylardadır. Bu aylarda həccə getməyi niyyət edən kəs həcc ziyarətində qadını ilə yaxınlıq etməməli, günah işlər görməməli və mübahisələrə qoşulmamalıdır."¹

¹ əl-Bəqərə, 197.

– səfərə çıxan adam səfər yoldaşlarına köməklik göstərməlidir. Peyğəmbər r səhabələri ilə birlikdə səfərdə olarkən demişdir: "Qoy artıq azuqəsi olanlar heç azuqəsi olmayanlara əl tutsun!"¹

– səfərdə ləngiməyib ailə üzvlərinin yanına qayıtmaq gərəkdir. Peyğəmbər r demişdir: "Səfər əzabın bir parçasıdır! Hər kəsi yeməyindən, içməyindən və yatmağından qoyur. Odur ki, işini

¹ Səhih Muslim.

görüb qurtarmış adam ailəsinin yanına tələsməlidir!"¹

– səfərdən qayıdanda aşağıdakı duaları oxumaq lazımdır:

((آيُّونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ))

[Ayibunə, taibunə, abidunə, li Rabbinə hamidun]

"Biz geri dönənlər, tövbə edənlər, ibadət edənlər, Rəbbimizə həmd edənlərik!"²

((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، آيُّونَ، تَائِبُونَ،))

¹ Səhih əl-Buxari.

² Səhih Muslim.

عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللهُ وَعَدَّهُ، وَنَصَرَ
عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ))

[Lə ilahə illəllahu vəhdahu lə şərikə ləhu, ləhul-mulku və ləhul-həmdü və huvə alə kulli şeyin qadir. Ayibunə, taibunə, abidunə, li Rabbinə hamidun. Sadəqallahü va'dəhu, və nəsarə abdəhu və həzəməl-əhzabə vəhdəhu]

«Allahdan başqa məbud yoxdur, O təkdir, Onun şəriki yoxdur. Mülk Onundur və həmd Onadır! O hər şeyə Qadirdir. Biz geri dönənlər, tövbə edənlər, ibadət edənlər, Rəbbimizə həmd

edənlərik! Allah vədinə sadıq oldu, quluna kömək etdi və düşmənlərdən olan dəstələri tək Özü məğlub etdi!»¹

– səfərdən gecə ikən ailə üzvlərinin yanına qayıdıb qəfildən qapını döymək qadağandır. Zəruri hallarda isə ailəni əvvəlcədən xəbərdar etmək lazımdır. Cabir ibn Abdullah (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər ۱ kişiyə gecə vaxtı səfərdən gəlib evinin qapısını döyməyi qadağan etmişdir.²

¹ Səhih əl-Buxari və Səhih Muslim.

² Səhih əl-Buxari.

– səfərdən evə qayıdanda məscidə gəlib iki rükət namaz qılmaq bəyənیلən əməllərdəndir. Çünki Peyğəmbər r səfərdən qayıdanda məscidə gəlib iki rükət namaz qıladı.¹

– səfərdən qayıdanda uşaqları əzizləmək onlara nəvaziş göstərmək Peyğəmbərimizin r sünnesidir. Abdullah ibn Cəfər (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər r səfərdən qayıdanda bizə nəvaziş göstərərdi. Bir dəfə o mənimplə

¹ Səhih əl-Buxari.

Həsəni atının tərkinə alıb Mədinəyə qədər apardı.¹

– yaxınlara hədiyyə vermək bəyənilir. Peyğəmbər r demişdir: “Bir-birinizə hədiyyə verin ki, bir-birinizi sevəsiniz!”² Ən gözəl hədiyyə isə zəm-zəm suyudur. Peyğəmbər r Məkkədən qayıdanda özü ilə zəm-zəm suyu gətirib onu xəstələrə verərdi.³

– səfərdən qayıtdıqdan sonra dostları bir yerə yığıb onlara ye-

¹ Səhih Muslim.

² Ədəbul Mufrad, əl-Buxari.

³ Sunən ət-Tirmizi.

mək içmək vermək müstəhəbdir. Cabir ibn Abdullah (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər r Mədinəyə gəldikdə bir dəvə yaxud bir öküz kəsdi.¹

Səfərdə namaz qılınması

Uca Allah buyurur:

¹ Səhih əl-Buxari.

e-~~TTNS~~ ýRİ-~~MEVÖ~~ ~~ÖMƏX~~ ~~İK@Á~~ ~~ÖSİSE/TV~~ ~~..MƏV/4~~
 ƏRİMƏTİVUKOŞEY ÜKXƏNƏLƏ Ö@VW NƏSSƏ PİTÜK
 ..ƏSMEV ýRİV NƏBTÖ VYKƏTİQƏ@ÜK/NƏSƏÖ VYVİ@
 » (1) t~~p~~-~~%Q~~

"Yer üzündə səfərə çıxdığınız zaman kafirlərin sizə zərər yetirəcəklərindən qorxarsınızsa, namazı qısaltmanıza görə sizə günah gəlməz".¹ Ayədə səfərdə namazların qısaldılmasının Allah tərəfindən müsəlmanlara veril-

¹ ən-Nisa, 101.

miş rüsxət olduğu göstərilir. Ömər ibn Xattab (r.a) rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərdən r səfərdə namazların qısaltılması barədə soruşduqda o belə dedi: "Bu, Allahın sizə ehsan buyurduğu bir sədəqədir, Onun verdiyi sədəqəni qəbul edin!"¹ Peyğəmbərdən r varid olan bir çox hədislərdə göstərilir ki, o, səfərdə ikən – məğrib və sübh namazları istisna olmaqla – digər namazlarını qısaltıb iki rükət iki rükət qılandı. Aişə (r.a) rəvayət edir ki,

¹ Səhih Müslim.

səfərdə və evdə qılınan hər namazı yalnız iki rükət qılmaq vacib buyuruldu, sonra da səfərdə qılınan namazlar olduğu kimi qaldı, evdə qılınan namazlara isə *bir və ya iki rükət* əlavə olundu.¹ Abdullah ibn Ömər (r.a) rəvayət edir ki, Mən Peyğəmbərə r, Əbu Bəkrə (r.a), Ömərə (r.a) və Osmana (r.a) yol yoldaşı oldum. Onlar səfərdə olduqları müddətdə namazları iki rükətdən artıq qılmazdılar." ² Başqa rəvayətdə

¹ Səhih əl-Buxari və Səhih Müslim.

² Səhih əl-Buxari.

isə demişdir: "Mən iki və ya dörd ay Azərbaycanda olduğum zaman dörd rükətli namazları iki rükət iki rükət qılırdım"¹ Qeyd etmək lazımdır ki, səfərdə ikən nafilə namazlarından yalnız sübhün sünnesi və vitr namazı qılınır. Həmçinin bir şeyi də qeyd etmək lazımdır ki, səfərdə qılınan nafilə namazlarını, habelə zərurət olduğu halda vacib namazları minik üzərində qılmaq caizdir. İbn Ömər (r.a) rəvayət

¹ Məcməuz Zəvaid, Heysəmi; Sunən Beyhəqi.

edir ki, Peyğəmbər r Məkkədən Mədinəyə gedərkən minik üzərində getdiyi istiqamətə tərəf üz tutub namaz qıldı və bu ayə nazil oldu:

﴿وَإِذْ يُبَيِّنُ لَكُمُ الْآيَاتِ الْكُبْرَىٰ ۖ وَذُرِّيَّةَ لَكُمْ ۖ وَأَنَّكُمْ أُمَّةٌ وَمِنْكُمْ ۗ وَاللَّهُ عَالِمُ الْغُيُوبِ ۝١٤٤﴾

» (16) g-*WVÄg.WV@U* *WV@S-W*

"Məşriq də, məğrib də Allahındır! Hansı səmtə yönəlsəniz, Allahın Üzü orada olar. Həqiqətən, Allah *hər şeyi* Əhatəedəndir, Biləndir."¹ Zəruri halda vacib na-

¹ əl-Bəqərə, 115.

mazları minik üzərində qılan müsəlman Allahdan bacardığı qədər qorxmalı və namazını ayaq üstə qıla bilərsə, ayaq üstə, oturduğu halda qıla bilərsə, oturduğu halda qılmalıdır. Rükü və səcdə edə bilməyən şəxs bunları başını aşağı yuxarı əyməklə yerinə yetirməlidir. İbn Ömər (r.a) minik üzərində namazını bu şəkildə qılmış və Peyğəmbərin r də belə etdiyini xəbər vermişdir".¹ Qeyd etmək lazımdır ki, Peyğəmbər r vacib namazlarını minik üzərin-

¹ Səhih Muslim.

də qılmamışdır.¹ Deməli, bunu yalnız ən zəruri hallarda, namazın vaxtının bitəcəyi təqdirdə etmək olar.

Təbii ki, yerli sakinlərdən olan imamın arxasında namaz qılan müsafir imama tabe olmalı, hətta sonuncu rükətin təşəhhüdünə gəlib çatsa belə, o namazı imamın qıldığı kimi tam qılmalıdır. İbn Abbas (r.a) rəvayət edir ki, yerli imamın arxasında ikən ona tabe olub namazı tam qılmaq və əks təqdirdə də qısaltmaq Əbul Qasi-

¹ Səhih Muslim.

min ۲ sünnesidir."¹ Hərgah müsafir yerli sakinlərə imamlıq etsə, onda o, namazını iki rükət qılıb salam verməli, ona tabe olan namaz qılanlar isə salam vermədən qalxıb yerdə qalan rükətləri tamamlamaladırlar. Ömər (r.a) Məkkəyə gəldikdə iki rükət namaz qılıb deyərdi: "Ey Məkkə əhli! Namazınızı tamamlayın. Biz müsafirik!"² Namazları – zöhrələ əsri, məğriblə işanı cəm

¹ Səhih Hədislər Silsiləsi, 2676.

² əl-Muvatta, Malik.

edib qılmaq isə sünnədir.¹ İbn Abbas (r.a) rəvayət edir ki, "Peyğəmbər 7 səfərdə olduğu müddətdə zöhrlə əsr namazını, məğriblə də işa namazını cəm edib qıldadı"² Zöhrlə əsr namazını zöhrün əvvəl vaxtından əsrin axır vaxtınadək, məğriblə də işa namazını məğribin əvvəl vaxtından işanın axır vaxtınadək istənilən vaxtda, qılmaq olar.³ Qeyd etmək lazımdır ki, namazları

¹ Şərhul-Mumti, 4/509, 548.

² Səhih əl-Buxari.

³ Şərhul-Mumti, 4/449.

cəm etdikdə bu namazların qılınması üçün bir azan vermək kifayətdir. İqaməni isə hər namazdan əvvəl vermək lazımdır. Bu namazları birləşdirib ardıcıl qılmaq isə şərt deyil. Ehtiyac olduqda öz vaxtında qılmaq daha yaxşıdır.¹ Muaz ibn Cəbəl (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər r Təbuk döyüşündə ikən günəş zenitə çatmadan əvvəl yola çıxmaq istədikdə zöhr namazını təxirə salıb əsr namazı ilə bir vaxtda - əsrin vaxtında qıldadı. Səfər əsnasında günəş

¹ Şərhul-Mumti, 4/568-569.

zeniti keçdikdən sonra yola çıxmaq istəyəndə isə əsr namazını tezləşdirib zöhr namazı ilə bir vaxtda – zöhrün vaxtında qılardı. Eləcə də gün batmamışdan əvvəl yola düşmək istədikdə məğrib namazını təxirə salıb işa namazı ilə bir vaxtda - işanın vaxtında qılardı. Gün batandan sonra yola düşmək istəyəndə isə işa namazını tezləşdirib məğrib namazı ilə bir vaxtda – məğribin vaxtında qılardı."¹ əl-Əlbani bu hədisi "sə-

¹ Sunən Əbu Davud.

hih hədislər silsiləsində"¹ nəql etdikdən sonra demişdir: "Bu hədisdən sonra artıq ibn Qeyyimin "Zadul Məad, 1/189" əsərindəki: "Peyğəmbər r səfərdə ikən namazları cəm etməzdi, öz vaxtında qıldadı" sözünə əhəmiyyət vermək lazım gəlmir. Belə ki, bir çox yerlərdə yaşayan bizim bəzi sələfi qardaşlarımız ibn Qeyyimin bu rəyindən sonra çaşbaş qalmışlar. İbn Qeyyimin bu hədisdən xəbərsiz olduğu çox qəribədir. Lakin bu kitabı səfərdə

¹ Nuzum əl-Fəraid, 1/457.

ikən yazdığını biləndən sonra ar-tıq onun üzrlü olduğu bizə mə-lum olur. Həmçinin qəribədir ki, onun şeyxi ibn Teymiyyə bir çox kitablarında bu rəyin tam əksini söyləmişdir. İbn Teymiyyə kita-bında bu hədisi rəvayət etdikdən sonra demişdir: "Müsafir üçün namazları cəm etməyin üç for-ması vardır:

– əgər cəm edəcəyi namazlar-dan birincisinin vaxtında yolda olub ikincisinin vaxtında mənzil başına çatacaqsa, onda o, na-mazlarını əl-Buxari və Muslimin Səhih əsərlərində Ənəsdən (r.a)

və ibn Ömərdən (r.a) rəvayət olunan hədisə əsasən ikincisinin vaxtında cəm edir. Buna da məğrib və işa namazlarının Müzdəlifə vadisində cəm edilməsini misal çəkmək olar.

– yox əgər cəm edəcəyi namazlardan ikincisinin vaxtında yolda olacaqsa, onda o, namazlarını birincisinin vaxtında cəm edir. Buna da zöhr və əsr namazlarının Ərafatda cəm edilməsini misal çəkmək olar.

– yox əgər cəm edəcəyi namazlardan hər ikisinin vaxtında mənzil başına çatacağı ehtimal olu-

nursa, onda o, Muaz ibn Cəbəl-dən Peyğəmbərin 1 Təbuk səfərində namazlarını birləşdirdiyinə dair rəvayət olunan hədisə əsasən namazlarını hər ikisinin vaxtında cəm edib qıla bilər.....

Bütün bunlardan nəticə çıxarıb demək olar ki, səfərdə ikən namazları cəm etmək, onları qısaltmaq kimi deyildir. Əksinə, yalnız ehtiyac üzündən namazları cəm etmək olar..."¹

Yalnız dörd rükətli namazlar qısaltılmış şəkildə iki rükət qılınır.

¹ Məcmu Fətavə, 24/63.

Məğrib namazı isə tam üç rükət qılınır. İbn Ömər (r.a) rəvayət edir ki, Mən Peyğəmbərin ۱ səfərdə məğrib namazını üç rükət qıldığını və təxirə saldığını gördüm..."¹

Səfər namazının qılınması üçün müəyyən bir məsafəni və ya günləri təyin etməyə gəldikdə isə, qeyd olunmalıdır ki, bu məsələdə alimlər ixtilaf etmişlər. Lakin daha doğru rəy budur ki, səfər üçün qəti olaraq müəyyən bir məsafə və ya gün təyin edilməmişdir.

¹ Məcmu Fətavə, 24/64.

İbn Teymiyyə demişdir: Peyğəmbərin ۴ sünnesini araşdırıb, onun müsafirə iki rükət namaz qılmağı buyurduğunu, səfər üçün nə bir məsafə nə də üç, ya dörd, ya on iki, ya da on beş gün məhdudlaşdırmadığını görən hər bir şəxs səfərdə namazı qısaltmalıdır. Bir çox sələflərdən bunu edənlər olmuşdur. Müsəlmanlar "Nəhavənd" döyüşündə altı ay namazlarını qısaltmışlar.¹ Həmçinin İbn Qeyyim də bu fikri dəstəkləyib belə demişdir: "Peyğəm-

¹ Məcmu fətava, 24/18.

bər r namazların qısaldılması və orucun açılmasına dair ümməti üçün səfərlə bağlı müəyyən bir məsafə təyin etməmiş, əksinə, bunu mütləq şəkildə səfərə aid etmişdir".¹ Bu məsələdə alimlərin iyirmiyyə yaxın rəyi vardır, lakin ən doğru rəy yuxarıda qeyd etdiyimiz rəydir.² El arasında səfər hesab olunan yerdə səfər namazı qılmaq üçün rüsxət verilir.³ Bu da əksər İslam

¹ Zadul Məad, 1/189.

² Nuzum əl-Fəraid, 1/463.

³ Şərhul-Mumti, 4/498.

alimlərinin rəyidir.¹ İbn Munzir demişdir: "İslam alimlərinin hamısı fətva vermişlər ki, səfərə çıxmaq istəyən şəxs yaşadığı məmləkətdəki son evdən uzaqlaşdıqdan sonra namazlarını qısa şəkildə qıla bilər".² Buna dəlil olaraq Ənəsin (r.a) hədisini göstərmək olar. O demişdir: "Mən zöhr namazını Peyğəmbərlə birlikdə Mədinədə dörd rükət, zil Huleyfədə isə iki rükət qıldım".³

¹ Məcmu fətava, ibn Baz. 12/267.

² əl-İcma, 47.

³ Səhih əl-Buxari və Səhih Muslim.

Demək səfərə çıxan adam hələ evində ikən səfər namazı qıla bilməz. Yənə ibn Munzir demişdir: "İslam alimlərinin hamısı belə fətva vermişlər ki, səfərə çıxan şəxs müsafir sayıldığı müddət ərzində namazlarını qısalddaraq qılmalıdır".¹ Buna dəlil olaraq Ənəsin (r.a) hədisini göstərmək olar. O demidir: "Mən Peyğəmbərlə 7 birlikdə Mədinədən Məkkəyə getdim. O, namazları iki rükət iki rükət qıldı". Ənəsdən: "Peyğəmbər 7 Məkkədə neçə gün qal-

¹ əl-İcma, 47.

dı?"- deyə soruşduqda, o: "On gün!"- deyə cavab verdi.¹ Yuxarıdakı hədislərdən və alimlərin söylədiklərindən nəticə çıxarmaq olar ki, səfərdə olan adam getdiyi yerdə uzun müddət qalacağını niyyət etməyibsə və ya nə vaxt qayıdacağını yəqin bilmirsə, onda səfərə aid bütün şəriət hökmlərinə riayət edə bilər.

Şəriət səfərin məşəqqətli olduğunu nəzərə alıb bir şox əməlləri bizim üçün asanlaşdırmış və bu işlərdə bizə rüsxət vermişdir.

¹ Səhih əl-Buxari və Səhih Muslim.

Bunlar aşağıda qeyd olunanlardır:

– namazları qısaltmaq;

– zöhrlə əsri, məğriblə işanı cəm edib bir vaxtda qılmaq; qeyd etmək lazımdır ki, səfərdə mənzil başına çatanaqədək bu namazları cəm etmək müstəhəbdir. Lakin mənzil başına çatdıqdan sonra bu namazları cəm etmək caiz, imkan olduqca onları öz vaxtında qılmaq isə daha əfzəldir.

– oruc tutmamaq;

» www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org

» www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org www.azadlyk.org

"Xəstə və ya səfərdə olanlar başqa günlərdə eyni sayda *oruc tutmalıdır*. Allah sizin üçün çətinlik deyil, asanlıq istəyir."¹

– nafilə namazlarını, hətta məcburiyyət qarşısında fərz namazlarını belə minik üzərində qılmaq;

– birinci dəfə çəkilən məshdən sonra üç gün ərzində xuffun² və corabın üstündən məsh çəkmək;
Əli ibn Əbu Talib (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər r müsafirə üç gün və üç gecə, yerli sakinə

¹ əl-Bəqərə, 185.

² Dəridən hazırlanmış ayaqqabı.

isə bir gün və bir gecə məsh çək-məyə rüsxət verdi.¹

Muğirə ibn Şöbə rəvayət edir ki, mən Peyğəmbərlə 7 birlikdə səfərdə oldum. O, dəstəmaz alanda mən əyilib onun ayağın-dakı xuffu çıxartmaq istədim. Peyğəmbər 7 mənə: "Onları çı-xartma. Çünki mən onları dəstə-mazlı ikən geyindim"- deyib on-ların üzərinə məsh çəkdi.²

¹ Səhih Müslim.

² Səhih əl-Buxari və Səhih Muslim.

Yenə Muğirə ibn Şobə rəvayət edir ki, Peyğəmbər r corabının üzərinə məsh çəkdi.¹

– sübh namazından əvvəl qılınan nafilə namazı və bir də vitr namazını, habelə gecə namazını və duha namazını qılmaq olar;

– Peyğəmbər r demişdir: "*Müsəlman* bəndə xəstələndiyi və ya səfərdə olduğu zaman etdiyi yaxşı əməllərə görə, sağlam olduğu halda yaşadığı məmləkətdə ikən qazandığı savab qədər savaba nail olur".²

¹ Sunən Əbu Davud; İrvaul Ğalil, 101.

² Səhih əl-Buxari.

*Səfərlə əlaqəli bəzi məsələlər*¹

– Təyyarəyə minib səfərə çıxmaq istəyən adam həmin gün üçün orucuna ara vermişsə, sonra da təyyarə geri dönmüş və uçuşu təxirə salınmışsa, evinə döndüyü zaman həmin günün orucunu tamamlamaq ona vacib olmaz. Sadəcə olaraq, sonrakı aylarda həmin günün qəzasını tutmaq lazım gələcək.

¹ Şərhul-Mumti, 4/516-578.

– orucu pozmaq məqsədilə səfərə çıxmaq həm şəriətə ziddir, həm də günahdır. Şəriət qayda-qanununa görə vacibi tərک etmək və ya haram iş görmək üçün fənd işlətmək niyyəti batil edir və sahibinə günah qazandırır.

– hər hansı nəqliyyat vasitəsində səfərə çıxan şəxs təkbir gətirib namaza başladıqdan sonra namazını tam qılmalıdır;

– hər hansı nəqliyyat vasitəsində vətəninə daxil olan şəxs təkbir gətirib namaza durduqdan sonra namazını tam qılmalıdır;

– evdə qıldığı namazın batil olduğunu səfərdə xatırlayan şəxs həmin namazı tam qılmalıdır.

– müsafir, yerli sakinlərdən olan imamın arxasında qıldığı namazı imama tabe olaraq tam qılmalıdır.

– arxasında namaz qıldığı imamın müsafir yoxsa yerli sakin olduğunu bilməyən şəxs imamla namazını tam qılacağını niyyət edib ona tabe olmalıdır.

– imama tabe olaraq namazı tam qılmağa niyyət edən müsafirin namaz əsnasında dəstəməzi pozularsa o nə etməlidir?

a) Dəstəmaz aldıqdan sonra tərک etdiyi camaat namazına çatarsa onu tam qılmalıdır.

b) Namaz qılınıb bitmişdirsə və o, namazı tək qılarsa, bu halda o, namazı qısaltmalıdır.

* Namazın vaxtı girdikdən sonra həmin namazı qılmayıb səfərə çıxan şəxs o namazı səfərdə qısaltmalıdır.

* Namazın vaxtı girdikdən sonra həmin namazı qılmayıb vətəninə daxil olan şəxs o namazı tam qılmalıdır.

– namazı tam və ya qısa qılmağı niyyət etmədən namaza

başlayan müsafir namazını qısaltmalıdır.

– namazı qısaltmağı niyyət edib-etmədiyinə şəkk edən müsafir öz namazını qısaltmalıdır.

– müsafirin səfər namazı qılmasına zaman məhdudiyyəti yoxdur.

– Namaz qılmaq yaddan çıxmışsa, yada düşdükdə onu aşağıdakı kimi qılmaq lazımdır:

* səfərdə unudulan namaz səfərdə ikən yada düşsə, onu qısaltıb qılmaq lazımdır;

* daimi yaşayış yerində unudulan namaz həmin yerdə yada düşsə, onu tam şəkildə qılmaq lazımdır;

* səfərdə unudulan namaz və-tənə qayıtdıqdan sonra yada düşsə, onu qısaldıb qılmaq lazımdır;

* daimi yaşayış yerində unudulan namaz səfərdə ikən yada düşsə, onu tam şəkildə qılmaq lazımdır;

– Hər hansı bir səbəb üzündən səfərdən qayıtmağı təxirə düşən insan namazlarını qısa şəkildə qılmalıdır. Yəni soyuq hava, xəstəlik, haqsızlığa məruz qalmaq

və başqa bu kimi səbəblər üzündən səfərdən qayıda bilməyən şəxs namazlarını qısa şəkildə qılmalıdır. Buna ibn Ömərdən rəvayət olunan hədisi dəlil göstərmək olar. O, altı ay Azərbaycanda qalmış və namazlarını qısa şəkildə qılmışdır. O vaxt Azərbaycanda uzun müddət qar yağması onun səfərini təxirə salmışdı. Qeyd etmək lazımdır ki, səhabənin ictihadı iki şərtlə dəlil hesab edilə bilər.

a) mötəbər hədisə müxalif olmasın;

b) başqa səhabələrin ictihadına zidd olmasın.

– müsafir getdiyi ölkədə qalmaq üçün iki cür niyyət edə bilərlər;

a) Əgər bu adam getdiyi yerdə uzun müddət qalmayacağını, işini görüb qurtaran kimi evinə dönəcəyini niyyət etmişsə, onda o, namazlarını qısa şəkildə qılmalıdır. Belə olduğu təqdirdə onun işi ləngisə belə və o, bu işin ucbatından uzun müddət səfərdə qalsa belə, yenə namazlarını qısa şəkildə qılmalıdır. Çünki o, həmin yerdə qalacağına hədd qoy-

muş – bunu az bir müddətlə və ya işi ilə məhdudlaşdırmışdır.

b) Yox əgər o, getdiyi yerdə uzun müddət qalacağını və səfərdən qayıtmasının heç bir işdən asılı olmadığını niyyət etmişsə, onda o, namazlarını tam şəkildə qılmalıdır. Çünki o, həmin yerdə qalacağına müəyyən bir hədd qoymamışdır.

– səfərdə ikən əsr namazı ilə məğrib namazını cəm etmək olmaz. Çünki onlardan biri gündüz, digəri isə gecə namazıdır.

– namazları cəm etməyə dair şəriət belə bir qayda qoymuşdur

ki, hər kəs namazları öz vaxtında qılıb məşəqqətlə üzləşdikcə, həmin namazları cəm şəkildə qıla bilər. Məşəqqətə gəldikdə isə, buna səfəri, leysan yağışı, havanın həddindən artıq soyuq olmasını, ağır xəstəliyi və başqa bu kimi ciddi səbəbləri misal çəkmək olar. Buna aşağıdakı ayə və hədisi dəlil göstərmək olar;

Uca Allah buyurur:

» **وَمَا يُغْنِي عَنْكَ صَلَاةُكَ إِذَا كُنْتَ مَسْرُورًا أَوْ مَسْرُورًا** ¼

"Allah sizin üçün çətinlik deyil, asanlıq istəyir."¹

» ~~وَمَا يَشَاءُ اللَّهُ إِلَّا يَهْدِي الْقَوْمَ الصَّالِحِينَ~~

"Allah bu dində sizin üçün heç bir çətinlik yaratmadı."² Əbu Hureyra (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər r demişdir: "Həqiqətən də, *bu* din asandır."³ İbn Abbas (r.a) Peyğəmbər r Mədinədə ikən heç bir təhlükə olmadığı və yağış yağmadığı *bir gündə* zöhr-

¹ əl-Bəqərə, 185.

² əl-Həcc, 78.

³ Səhih Muslim.

lə əsr namazını, məğriblə işa namazını cəm edib qıldı." İbn Abbasdan (r.a): "O nə üçün belə etdi?"- deyə soruşdular. İbn Abbas (r.a) dedi: "Ümmətini çətinliyə salmasın deyə *belə etdi*."¹ Bu hədisdən nəticə çıxarıb demək olar ki, əziyyət və məşəqqətlə rastlaşan hər kəs namazları cəm edib qıla bilər. Məşəqqətə isə, leysan yağışı,² çox bərk əsən şaxtalı kü-

¹ Səhih Muslim.

² Muvatta, imam Malik; Sunən əl-Beyhəqi; Bax: İrvaul Ğalil 583.

lək, təhlükə,¹ ağır xəstəlik² və başqa bu kimi hallar aiddir.

– namazları cəm etdikdə onları dalbadal qılmaq şərt deyil. Lakin onları müəyyən qaydaya uyğun olaraq qılmaq vacibdir;

– səfərdən evinə qayıdan adam cəm edəcəyi namazları təxirə salmış və ikincisinin vaxtında gəlib yaşadığı yerə çatmışsa, onda o, bu namazları cəm edib tam şəkildə qılmalıdır.

¹ Səhih Muslim.

² Sunən Əbu Davud; Bax: İrvaul Ğalil 188.

– əsr namazının cümə namazıyla cəm olunmasına gəlincə, qeyd etmək lazımdır ki, bu əməl sünnəyə müxalifdir. Çünki cümə namazı ayrıca bir namazdır və onun şərtləri, forması, rükunları və savabı digər namazlardan fərqlidir. Hədislərdə gündüz vaxtı yalnız zöhrlə əsrin cəm olunması göstərilmişdir. Cümə namazının əsr namazıyla cəm olunmasına dair Peyğəmbərdən r heç bir hədis rəvayət edilməmişdir. Cümə namazını zöhr namazı ilə müqayisə etmək də düzgün deyildir. Lakin müsafir cümə günü

yerli əhali ilə cümə namazını qılmayıb zöhr namazını qılarsa, o zaman ona zöhrlə əsri cəm etmək caiz olar. Çünki müsafirə cümə namazını qılmaq vacib deyil. Belə ki, Peyğəmbər r vida həccində cümə günü Ərafatda zöhrlə əsr namazını bir azan və iki iqamə ilə qılmışdır. Həmin gün Peyğəmbər r cümə namazını qılmamışdır. Bütün bunlardan nəticə çıxarıb demək olar ki, cümə və əsr namazlarını cəm edib qılan şəxs əsr namazını yenidən qılmalıdır. Çünki o, namazı vaxtından tez qılmışdır.

– şəriətdə səfərlə əlaqəli qayda-qanunlar qadınlara da aiddir. Onlar da kişilər kimi bu hökmlərə riayət etməlidirlər. Lakin şəriətdə elə bir məsələ var ki, onda qadınlar kişilərdən fərqlidirlər. Bu da qadının təkbaşına səfərə çıxmasıdır. Peyğəmbərimiz r qadının təkbaşına səfərə çıxmasını qadağan edib demişdir: "Allaha və Axirət gününə iman gətirmiş qadının bir gün və bir gecə yanında məhrəmi olmadan səfərə çıxması ona halal deyildir."¹ Bu-

¹ Səhih Muslim.

rada məhrəm dedikdə qadının yaxınlarından bəziləri nəzərdə tutulur. Bunlar da aşağıda qeyd olunanlardır:

Qadının atası, əri, əmisi və dayısı, atasının əmisi və dayısı, anasının əmisi və dayısı, doğma və ögey oğlu, doğma və süd qardaşı, atabir və ya anabir qardaşı, qız və ya oğul nəvəsi, qardaşının və bacısının oğlu, qayınatası, kü-rəkəni, həm ata, həm də ana babası.

Bundan başqa Allah qadınlara öz evlərində qərar tutmağı, yad

kişilərdən mümkün qədər uzaq
olmağı buyurmuşdur:

كُلُّكُمْ رَاعٍ عَلَى شَيْءٍ مِّنْ أَمَلِهِ فَانظُرْ لِمَ تَرَكَهُ

أَمْ يَدْعُوُ إِلَى عَدْوِي أَمْ يُبْغِي بِي عَدُوِّي أَمْ يَدْعُوُ إِلَى

أَمْرٍ مِّنْ أَمْرِي (2) تِلْكَ أَسْمَاءُ/3/عَلَيْهَا صَبَّ عَيْنٌ أَمْطِي

» بَدْر، رَأَى فِيهَا عَيْنًا مِّنْ عَيْنِهَا - عَيْنٌ مِّنْ عَيْنِهَا

"Ey Peyğəmbərin zövcələri! Siz hər hansı bir qadın kimi deyilsiniz. Əgər *Allahdan* qorxursunuzsa, *yad kişilərlə* nazlana-nazlana danışmayın, yoxsa qəlbində xəstəlik olan tamaha düşər. *Şəriətə* müvafiq qaydada danışın.

Evlərinizdə qərar tutun! İlk cahiliyyə dövründə olduğu kimi açıq-saçıq gəzməyin."¹

¹ əl-Əhzab, 32-33.

Səfərdə oruc tutmaq

Bu fəsildə, səfərdə oruc tutmağa aid bəzi hədislər və onların izahı qeyd olunmuşdur.

Həmzə ibn Amr Suləmi (r.a) Peyğəmbərdən r: "Səfərdə oruc tuta bilərəmmi?"- deyə soruşdu. Peyğəmbər r buyurdu: "İstəyirsən, tut, istəmirsən, tutma!"¹

Ənəs ibn Malik (r.a) rəvayət edir ki, biz Peyğəmbər r ilə birlikdə səfərdə olduğumuz müd-

¹ Səhih əl-Buxari; Səhih Muslim.

dətdə aramızda oruc tutanlar və tutmayanlar olardı. Buna görə onlar bir-birilərini qınayıb təqsirləndirməzdilər."¹

Əbu Dərda (r.a) rəvayət edir ki, biz Ramazan ayında şiddətli bir istidə Peyğəmbər **ﷺ** ilə bərabər səfərə çıxdıq. Aramızda Peyğəmbər **ﷺ** və Abdullah ibn Rəvəhadan başqa oruc tutan yox idi."²

Cabir ibn Abdullah (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər **ﷺ**, səfərdə taqətdən düşmüş bir kişinin

¹ Səhih əl-Buxari; Səhih Muslim.

² Səhih əl-Buxari; Səhih Muslim.

ətrafına toplanmış səhabələri görüb onlardan onun nə üçün bu hala düşməsi barədə soruşdu. Səhabələr: "O, oruc tutub"- deyə cavab verdikdə, Peyğəmbər r buyurdu: "Səfərdə oruc tutmaq yaxşı əməllərdən sayılmır."¹

Başqa bir rəvayətdə demişdir: "Bu gün oruc tutmayanlar savab qazandılar."²

Başqa bir rəvayətdə demişdir: "Allahın sizə rüsxət verdiyi bu hökmdən möhkəm yapışın."¹

¹ Səhih əl-Buxari; Səhih Muslim.

² Səhih Muslim.

Yuxarıdakı hədislərdən çıxarılan nəticələr;

– səfərdə oruc tutmağın və ya tərک etməyin caiz olması;

– səfərdə oruc tutmağın insanın öz ixtiyari ilə olması; belə ki, qüvvəsi çatan adama səfərdə oruc tutmaq müstəhəbdir.

– Peyğəmbərin r öz səhabələrinə səfərdə oruc tutub-tutmadıqlarına görə etiraz etməməsi;

– şiddətli istidə belə oruc tutmağın caiz olması;

¹ Səhih əl-Buxari; Səhih Muslim.

– səfərdə oruc tutmağın müsəlmanın ixtiyarına buraxılması;

– səfərdə, nəfsə zülm edildiyi halda, oruc tutmağın bəyənilməyən əməllərdən sayılması; lakin qeyd etmək lazımdır ki, belə bir vəziyyətdə tutulmuş oruc məqbuldur;

– taqəti olmayan şəxsə səfərdə ikən oruc tutmamağın daha üstün hesab edilməsi;

– gücü yetən adama səfərdə ikən Ramazan orucunu tutmağın daha fəzilətli olması;

– İslam dininin insanları yalnız xeyirxah işlər görməyə çağırması.

Son söz

Möhtərəm müsəlmanlar! Yığcam şəkildə tərtib edilmiş bu müfəssəl kitabca, ümid edirik ki, Allahın rızası ilə səfərə çıxan bacı və qardaşlarımıza müsafirlik dövründə ibadət etməyin Qurana və Sünnəyə uyğun yerinə yetirilməsi barədə müəyyən biliklər verə biləcək və bu sahədə bələdçi rolunu oynayacaqdır.

Artıq iyirmi birinci əsirdə yaşayan müsəlman bacı və qardaşlarımız əvvəlki dövrlərə nisbətən daha tez-tez müxtəlif növ səfərlərə çıxır və müsafir həyatı sürməyə məcbur

olurlar. Bununla əlaqədar olaraq onların gündəlik ibadətlərinin vaxtında və şəriətə müvafiq olaraq yerinə yetirməsi məsələsinin təfərrüatı xeyli əhəmiyyət kəsb edir. Müəlliflər məhz bu zəruri tələbatı nəzərə alaraq həmin kitabçanı dəyərli oxucularımız üçün hazırlamışlar. Kitabçada səfər anlayışı, səfərə çıxmanın qaydaları, səfər zamanı namaz qılınması, oruc tutulması və bir sıra digər məqamlar təfərrüatı ilə açıqlanmış, Quran ayələrinə və sevimli Peyğəmbərimizin 17 mötəbər hədislərinə əsaslanmaqla şərh edilmişdir.

Bu kiçik həcmli əsərdən aydın göründüyü kimi, Allahın bəşəriyyəti

yətə nazil etdiyi son mükəmməl dini olan İslam doğrudan da asanlıq dini, insanı çətinliyə salmayan kamil İlahi dinidir. Onun tətbiqində heç bir ziddiyyət, uyğunsuzluq yoxdur. İbadətin fasiləsizliyi dində əsas şərtidir. Səfərdə də olsan Allaha borclu olduğun ibadətini yerinə yetirməyi unutma!

Qısa və ya uzunmüddətli səfərlərdə müsəlmanın yerinə yetirməli olduğu vacib əməllər barədə yazılmış bu kitabçanı mübarək qılması üçün Qüdrət və Əzəmət sahibi və şəriksiz olan Allaha həmd olsun!

Qeydlər

Mündəricat

Ön söz.....	3
Səfər sözünün mənası.....	10
Səfərə çıxma qaydaları.....	13
Səfərdə namaz qılınması.....	38
Səfərlə əlaqəli bəzi məsələlər....	63
Səfərdə oruc tutmaq.....	80
Son söz.....	85